

Alytaus apskrities rūmai (Pulko g. 21)

Alytuje 1931 m. sausio antroje pusėje vyko varžytinės, kurių metu kauniškis rangovas J. Kaplanas už 198 tūkst. 208 litus 39 centus (statybų metu suma šoktelėjo iki 221 tūkst. litų) apsiėmė pastatyti dviejų aukštų mūro namą – Alytaus apskrities rūmus. Balandžio 18-ąją buvo šventinami pamatai. Iškilmėse dalyvavo visų miesto įstaigų viršininkai arba įgaliotieji asmenys. Po pašventinimo 26 žymiausi Alytaus asmenys pasirašė aktą: vienas jo egzempliorius paliktas apskrities savivaldybėje, kitas buvo įdėtas į stiklinį indą ir įmūrytas pamatuose. Tame inde dar buvo trys (1, 2 ir 5 litų) lietuviškos sidabrinės monetos. Oficialiai apie statybų pabaigą ir įkurtuves buvo pranešta 1931 m. žurnalo „Savivaldybė“ 12-ame numeryje, kuriame puikavosi naujo pastato nuotrauka, o užrašas po ja skelbė: „Alytaus apskr. valdybos rūmai, pastatyti 1931 m. Rūmai moderniškai, su cent. šildymu, vandentr. ir kanalizacija, kaštavo 221 000 lit. (48 lit. kub. metr.)“

Šiuose rūmuose įsikūrė Lietuvos banko skyrius, apskrities viršininkas ir įvairios apskrities įstaigos. Šiandien šio pastato vietoje įsikūrusi Alytaus rajono savivaldybės administracija. Jo išvaizda neatpažįstamai pakito 1966–1967 m., kai buvo imtasi pertvarkyti pastatą. Anuos laikus gali priminti tik išlikę senojo pastato laiptai.

Zimavičienės mūras (Vilniaus g. 10)

Vienas žymiausių tarpukario miesto namų – Zimavičienės mūras. Tai buvo pirmasis trijų aukštų namas tarpukario Alytuje.

Adelė ir Kostas Zimavičiai trečio dešimtmečio pradžioje grįžo iš JAV į Alytų. Rinkos aikštėje įsigijo dviejų aukštų mūrinių, kainavusį per 100 tūkst. litų. Pirkto daugiau kaip 100 ha žemės Jurgiškių dvare. Tai buvo turtingiausi Alytaus žmonės. Trijų aukštų namą Vilniaus gatvėje K. Zimavičius pradėjo statyti 1931 m. Įpusėjus darbams, nuo žaizdos skrandyje rugpjūčio 28 d. šeimininkas mirė. Tolimesniais statybų reikalais rūpinosi A. Zimavičienė. 1932 m. baigus darbus, namas alytiškių buvo pramintas Zimavičienės mūru. Po metų visiškai įrengus namus, šeimininkė su šešetu vaikų nesiruošė juose apsigyventi. Šeimyna ir toliau ramiai gyveno namo Rinkos aikštėje antrame aukšte (pirmą nuomojo prekybininkams ir įstaigoms). Naujajame pastate patalpas išnuomojo parduotuvėms ir draugijoms. Miestas jai siūlė viename aukšte įkurti modernų viešbutį, tokio Alytui trūko. Šį pasiūlymą savininkė atmetė. Po 1941 m. birželio 22-osios rytinių vokiečių bombardavimų pastatas visai atsitiktinai liko nesugriautas – į jį pataikiusi bomba pramušė namo stogą, perdengimus, bet nesprogo. Taip ir stovėjo pastatas nei sugriautas, nei tvarkomas iki pat 1948 m., kol apsilankęs Valstybinės architektūros-statybos kontrolės inspektorius kaip reikiant prigrasino miesto valdžiai. Pastatas buvo sutvarkytas ir sulaukė mūsų dienų.

Terpentino ir kanifolijos fabrikas (Sakų g. 3)

Lietuvos miškuose 1933–1934 m. buvo atliekami eksperimentiniai pušų nusakinimo darbai. Paaiškėjus, jog šie darbai pasiteisina ir ateityje gali atnešti papildomo pelno vals-

tybei, buvo kuriami planai įsteigti sakų perdirbimo įmonę. 1935 m. balandžio 1 d. plačiu mastu Alytaus krašto pušynuose ir eglynuose pradėta organizuoti nusakinimo darbus. Buvo nuspręsta įrengti sakų apdirbimo įmonę. Krašto apsaugos ministerija Alytuje skyrė du mūrinius caro laikų Saratovo kareivinių pastatus. Tai, kad Alytuje buvo nutarta kurti terpentino ir kanifolijos fabriką, ne atsitiktinumas. „Lietuvos metrikas“ yra 1562 m. gruodžio 21 d. dvaro maršalkos įrašas, kuriuo jis ragina iš Alytaus vietelės išsiųsti dervą Livonijos pilims. Vadinasi, šis kraštas visais laikais garsėjo savo sakais ir jų kokybe. Terpentino ir kanifolijos fabrikas galutinai buvo įrengtas 1936 m. birželio 1 d. Tai buvo vienintelis valstybinis fabrikas tarpukario Alytuje, kiti – privatūs. Šiandien čia įsikūrusi AB „Alytaus chemija“.

Sudarytoja Birutė Malaškevičiūtė.
Panaudotos senovinės nuotraukos ir atvirukai iš A. Antanevičiaus kolekcijos, E. Raginskaitės albumo, to meto spaudos.
Šiandienų nuotraukų autoriai: G. Bernatavičius, B. Malaškevičiūtė, G. Žvirblis.

i Alytaus turizmo informacijos centras
S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, LT-62137 Alytus
Tel.: +370 315 52 010, +370 687 07 703
El. paštas info@alytusinfo.lt
www.alytusinfo.lt

Dingęs Alytus
VISIT ALYTUS

Kitoks
Alytus

Visuose miestuose yra užmirštų senųjų statinių, kurie šiandien ramiai nyksta arba jau sunykę, sugriauti, retai sulaukiantys lankytojų dėmesio, nors vienu ar kitu istorijos laikų jie kūrė miesto istoriją. Tokių statinių yra ir Alytuje. Kviečiame aplankyti juos.

Senosios geležinkelio stoties likučiai
(Gardino g. 14)

Stotis pastatyta 1896 m. XIX a. pab. didžiosios Europos valstybės, norėdamos dominuoti žemyne, rengėsi naujam karui. Rusijos imperija tvirtino savo vakarines sienas, kurdama karinius miestus ir miestelius. Dėl geros geografinės padėties į šį procesą buvo įtrauktas ir Alytus. Nutiesti plentai, geležinkelis, pastatyti tiltai, kareivinės, geležinkelio stotis, supilti fortai. Alytaus geležinkelis iki Pirmojo pasaulinio karo ir jo metu buvo skirtas kariniams reikalam, o ne keleivių vežimui.

Po Nepriklausomybės kovų (1918–1920 m.) judėjimas geležinkeliu atnaujintas – kursavo prekybiniai ir keleiviniai traukiniai.

Antrojo pasaulinio karo metu geležinkelio linija nukentėjo. 1959 m., ją sutvarkius ir pristačius susprogdintai Alytaus stoties daliai medinį priestatą, traukiniai pradėjo pasiekti miestą. Į čia keleivinius vežė iki 1984 m., kol keleivinių traukinių stotis buvo iškelta į miesto pakraštį. Prekiniai traukiniai vis dar riedėdavo į senąją stotį. Paskutinis sąstatas išvažiavo 1997 m. kovo 14 d. 16 val.

Šv. Pokrovskajos cerkvė
(Varėnos g. 24A)

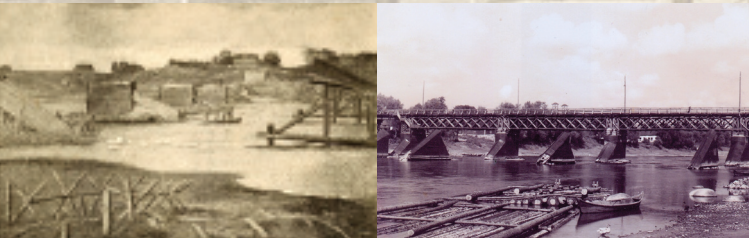
Pietinėje miesto dalyje, carinės Rusijos karinei įgulai priklausiusioje teritorijoje, kiek šiauriau nuo dabartinės Ulonų gatvės, lygioje vietoje buvo pastatyta įgulos cerkvė. Cerkvė pašventinta 1904 m. lapkričio 30 d. Ji buvo stačiakampė, 33 m ilgio ir 16,5 m pločio, bazilikinio tūrio su dviem bokštais. Tinkuotus plytų stiliaus fasadus gausiai puošė plastiški elementai, o vidaus sienas – tapyta ornamentinė dekoracija.

Per Pirmąjį pasaulinį karą, vokiečiams užėmus Alytų, cer-

kvė paversta evangelikų liuteronų bažnyčia. Po karo kurį laiką stovėjo nenaudojama. Kareivinėse įsikūrus ulonams, cerkvėje įrengta Šv. Kazimiero filijinė bažnyčia. Apie 1924 m. pastato architektūra pakeista: nugriautas virš altoriaus buvęs bokštas su kupolėliais, pakeistas interjeras. 1939 m. iškėlus ulonus, bažnyčia uždaryta. Karo metu joje buvo belaisvių stovykla. Po karo – sandėlis, Alytaus mašinų gamyklos poilsio klubas. 1990 m. pastatas neatpažįstamai pakeista išore ir vidumi grąžintas tikintiesiems, atšventintas. 1996 m. buvo vykdoma pastato rekonstrukcija.

Pirmasis tiltas per Nemuną Alytaus mieste
(Nemuno g.)

1909 m. carinės Rusijos valdžia Alytuje pastatė medinį tiltą per Nemuną. Jis stovėjo tarp šiandieninių prielaukos ir tilto. Tai buvo pirmasis tiltas pačiame mieste ir trečias per Nemuną ties Alytumi (likę du – Kaniūkų ir geležinkelio).

Tiltas buvo 4 m aukščio, 187 m ilgio, su 2 krantinėje ir 6 medinėmis atramomis vandenyje, kurios, saugant nuo ledų, buvo apmuštos plieno lakštais. Prieš tiltą buvo pastatytos masyvios lydlaužos.

1915 m., Pirmojo pasaulinio karo metu, iš Alytaus traukdamiesi rusai tiltą susprogdino. Mieste įsitvirtinę vokiečiai jį atstatė. Vykstat Nepriklausomybės kovoms, ant šio tilto 1919 m. buvo nušautas A. Juozapavičius – pirmasis karininkas, žuvęs kovose už laisvę. Vėlesniais laikais dėl avarinės būklės tiltas būdavo labai dažnai remontuojamas, eismas juo draudžiamas. Tai vyko iki 1937 m., kol buvo pastatytas naujas, modernus tiltas (susprogdintas per Antrąjį pasaulinį karą) dabartinio vietoje.

Kino teatro „Palas“ likučiai
(Vilniaus g., tarp 21 ir 27 pastatų)

Kada tiksliai Alytuje buvo atidarytas kino teatras, pasakyti sunku, tačiau, remiantis archyviniais duomenimis, 1920 m. K. Šulmanas buvo užregistravęs kinematografo įstaigą. 1929 m. šiame pastate jau veikė kino teatras. Ilgą laiką jis vadintas „Šulmano kino“, vėliau – „Palas“. Baigiantis begarsio kino erai, „Palas“ laikinai buvo uždarytas remontui, kad galėtų atsinaujinti ir įmontuoti garso aparatūrą. Baigus remontus, pabrango ir bilietai į kino filmus. Sumažėjus pajamoms ir atsiradus konkurentams, „Palas“ savininkas sekmadieniais pradėjo taikyti nuolaidas gimnazistams. Kino teatre kasdien vykdavo po 2 seansus. Filmų repertuaras nesiskyrė nuo Kauno. 1939 m. kino teatro „Palas“ savininkas jį pervadino į „Dainavą“. Antrojo pasaulinio karo metu, vokiečiams užėmus Alytų, kino teatre per savaitę buvo rodoma 15 įvairių kino seansų. Prasidėjus aktyviems karo veiksams, nukentėjo ir kino teatras „Dainava“: išplėšta aparatūra, apgriauta salė ir pastatas. Sutvarkius salę ir

parvežus aparatūrą, 1944 m. spalio 27 d. buvo atnaujintas filmų rodymas. Pirmą kartą pamatė alytiškiai, buvo filmas „Vokiečių sutriuškinimas ties Maskva“. 1952 m. kino teatras rekonstruotas, pertvarkytas jo fasadas. Virš durų atsirado rugio varpos (Sovietų Sąjungoje jos buvo neatsiejamoms nuo komunizmo).

Po 1960 m., kai buvo pastatytas naujas Alytaus kino teatras, jam buvo atiduotas pavadinimas „Dainava“ (į jį alytiškiai vaikšto ir šiandien), o senučiui kino teatrui skirtas „Taikos“ vardas. Prabėgus daugiau kaip dviem dešimtmečiams, jis buvo uždarytas.

Pašto rūmai (Rotušės a. 16)

Alytaus miesto pareigūnai. Tai buvo pustrėčio aukšto pastatas. Pirmame aukšte įsikūrusi erdvi lankytojų salė, telefoniniams pokalbiams skirtos kabinos, abonementų dėžutės, pašto paslaugų priėmimo langeliai. Antrame aukšte – kultūros reikmėms skirta nemaža salė (78 kv. m) ir 3 butai. Vienas 4 kambarių su atskiru tarnaitės kambariu ir virtuve – pašto viršininkui, kiti du – 2 kambarių su virtuve ir tarnaitės kambariu. Be to, buvo dar du atskiri nedideli vieno kambario butukai su vonios kambariais. Rūsyje įrengtas centrinis šildymas, atskiri butų sandėliukai. Paštas turėjo ir vandentiekį, kuriam buvo iškastas 16 metrų gylio šulinys.

Antrojo pasaulinio karo metu vokiečiai, traukdamiesi iš Alytaus, susprogdino gražųjį pašto pastatą.

Šiandienis pastatas, savo išorine forma primenantis pašto rūmus, pastatytas 1987 m.

Alytuje 1930 m. sausio 18 d. duris atvėrė vieni gražiausių Lietuvoje pašto rūmai su moderniausia to meto telefono stotimi. Rūmai buvo apibūdinti kaip „pirmoji pavyzdinčiai įrengta įstaiga Lietuvoje“. Atidaryme dalyvavo visi aukščiausio Pašto valdybos valdininkai ir